

amikor a „dolgozók” egymást felszabadultan dobálva vagy az értelmetlen és végeláthatatlan munkán feldühödve vásott kölykökként rombolni kezdenek. Élő és holt munka metaforái ezek. A soha fel nem épülő, egyseget, a közöset létrehozni nem tudó nagyváros képei, ahol a közös cél ugyan érzékelhető – felépíteni a megértés közös várát –, az együttműködés mégsem lehetséges. Az emberi feszültségek, a közös, kényszerű terrek lerombolják azt is, ami felépült. Ugyanakkor a „halott munka” azt is jelenti: nincs valóságos termelés, nincsenek valóságos munkafolyamatok, elidegenedtünk eszközeinktől, csak szimulakrumok, utáztatok vannak. A Bábel tornya építése, a diribdarabok összerakása folyamatos, mindenkori feladat, leküzdhetetlen kényszer és emberi szükséglet, amelyhez sem hit, sem teleológia (a kettő ugyanaz) nem kapcsolódik. Munka: az emberi természet része, rend (németes, ha tetszik) és rendetlenség, szervezettség és káosz együttese.

Ahogy a pornográfia a maga módján képrombolás, úgy a *Pornográfia* című előadásban is képrombolás folyik: a puzzle kirakásának lehetetlensége azt jelenti, hogy a kép hiányos, és az is marad, a történet nem visz előbbre, a kép nem épül meg általa. Sok hangyaszorgalmú kicsiny ember a nagy, végleg töredékes képben. A nagyvárosnak, a munkának és magának a pornográfia – e három szorosán összekapcsolódik – aktív, cse-

lekvő, épülő-omló díszlete, képi és gesztikus hasonmása áll a színpadon. A Bábel tornya-kirakós a túlságosan nagyra tervezett, eget ostromló emberi akarat kritikája.

Az iker- és bábeli tornyoké.

A realizmus orgiája ez az élő, épülő-omló színpadi kép, ahogy Baudrillard a pornográfiát jellemzi. Munka és pornográfia az ő értelmezésében a produkció ultimátuma révén kapcsolódik össze. De ahogy a pornográfia, úgy a Bábel tornya építése sem produkcióra épül, hanem pusztán a megjelenítésre, láthatóvá tételre. A munka és a nagyváros apokalipszise ez. A Stephan Nübling rendezte előadás az orgiasztikus kép és a figyelmeztetett, gépies munka között egyensúlyoz. A pokol képei némák – állítja a darab szerzője.

De, figyelmeztet Baudrillard, „a pornó azt mondja: van valahol igazi szex, mivel én a karikatúrája vagyok”. Tehát miután bejelentette a „vég” eljövételét, azt állítván, hogy a pornográfia felszámolta az illúziót és a képet, mégis megenged egy kis reményt. Ez a remény a pornográfián kívül helyezkedik el. Ellentmondás ez? Vagy egyszerűen csak nem lehet leszámolni végleg a reménnyel? És, mutatis mutandis, a pornográfia analógiájára készült drámák ezt a reményt mégiscsak fel tudják mutatni? Mert akkor a *Pornográfia* és a pornográfia következtetése végül mégiscsak az, hogy az élet máshol: van.

Jászay Tamás

Tucatáru

SIMON STEPHENS: PORNOGRÁFIA

Bodolay Géza látszólag nem tett mást, csupán komolyan vette Simon Stephens drámájának szerzői utasítását (?), nyitó mondatát (?): „Ezt a darabot akárhány színész játszhatja. Bármilyen sorrendben.” A káosz – vagy újra a szerzőt idézve: a pokol – képei szervezik elejétől végéig a *Pornográfia* szegedi előadását. A hamburgi produkcióban központi metaforává növesztett kirakós játék bizonyos értelemben visszhangra lel a szegedi színrevitelben, ám itt a mozaikdarabkák összerakása nem annyira a színészek, inkább a kezdetben magukat meglehetősen elveszettnek érző nézők feladata.

Bodolay rendezése nem könnyen adja meg magát, hiszen az önálló szerepeket meg nem nevező, amúgy is atomizált drámaszöveget a rendező szilánkosra töri Márton Andrea dramaturg közreműködésével. Aki nem ismeri a textust – márpedig magyarországi premier lévén mindez a nézők többségéről elmondható –, először alighanem kapkodja a fejét: az első jelenetek

ben egy szereplő szájából legfeljebb egy egész mondat ha elhangzik. A szinte üres színpadon láthatatlan geometrikus mintákat, (nyom)vonalakat mozgással leküvető tizenhét szereplő rutinosan passzolgatja egymásnak a rövid, fémesen koppanó frázisokat, melyek között már csak azért sem egyszerű rendet tenni, mert jó ideig nem tudni, közülük mi lesz fontos és mi lényegtelen a későbbiek szempontjából. A kezdeti zűrzavar idővel tisztul: a hét (visszafelé) számozott fejezetből épülő stephensi szöveg minden jelenetéből előbb kissé bizonytalanul, később határozottabban kiválik egy-egy góc vagy központi mag – ha úgy tetszik: narratíva –, ami már némi kapaszkodót kínál.

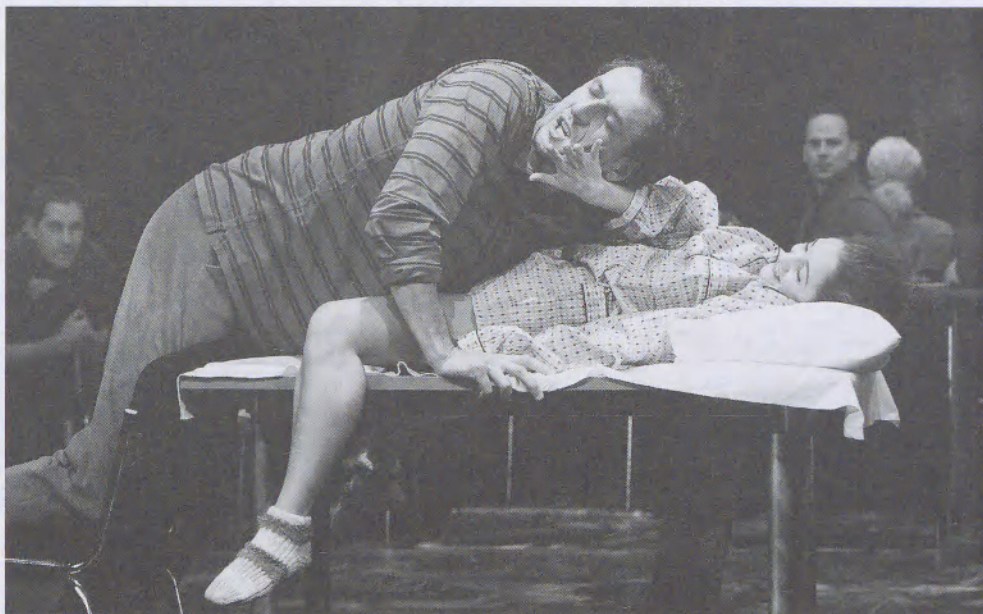
A „történetnek” persze akkor se jutunk birtokába, részint rendezői, részint szerzői döntés miatt. Ami a rendezőt illeti: a szereplők megtöbbszörözése révén bizonyos szövegegységek többször, több hangfekvésben, több modorban elhangzanak – *Stílusgyakorlat* à la Bodolay –, ironikusan rámutatva, hogy nem létezik

egységes történet; így például az egymásba habarodó vagy legalábbis egymás testét megkívánó fiú- és lánytestvért négyen játsszák. Hogy az incesztus tabujának megsértését, amit „minden szabály tilt, az emberi kultúra egész történetében”, éppen milyen fénytörésben látjuk, attól függ, mit hallunk bele a több verzióban elhangzó párbeszédbe: a fiú/lány odaadását, erőszakosságát vagy éppen csendes belenyugvását abba, ami megtörtént, s ezáltal megváltoztathatatlan.

Ami pedig Stephenst illeti: szövegében természetesen (?) nincs hagyományos értelemben vett, lineáris történetmesélés. Mintha egy olyan albumot lapozgatnánk, amelyben csupa rontott fénykép van, s egy elmosódó arcból, egy vicssorgássá torzuló vigyorgásból vagy a fotós által véletlenül elkapott, kétértelmű mozdulatból kellene kikövetkeztetni az örökkévalóság számára megőrzött személy valódi szándékait. Csupa kisszerű, sokszor nevetséges, olykor megrendítő mikrotörténet kavarg a szövegben és a színpadon, melyeknek közös nevezője a címbe l pornográfia.

Ami a szónak a lehető legtágabb értelmében kell értenünk. Miközben a kisördög azt súgja, hogy ezzel a címmel gyakorlatilag bármit el lehet adni még azok-

Erdélyi Tímea, Savanyu Gergely, Szűcs Lajos, Fekete Gizi és Jakab Tamás

Borovics Tamás és Erdélyi Tímea

nak is, akik nem követik a kortárs dráma legújabb történéseit, meggyőző a szerzőnek részben a szövegből kiolvasható, részben interjúkban közzétett magyarázata a metropoliszokba zárt embert – vagyis mindannyiunkat – magába szippantó hétköznapi pornográfiáról. A kiábrándító szellemi és közállapotok, a magány mint a társas kapcsolatok legfőbb jellemzője, a sivár munka- és életkörülmények – ezek felemlegetése amolyan tipikusan „tizenkettő egy tucat” bölcsességnek tűnik, Stephens mégis markánsan fogja őket egybe. Az időfolyam egyetlen napját ragadja meg, hogy az

Veréb Simon felvételei

eksztázis lélekemelő és az apokalipszis rettenetes képeivel töltse meg: 2005. július 6-án jelentették be, hogy London rendezheti a 2012-es nyári olimpiai játékokat, majd másnap ötvenkét halálos áldozatot követelt a brit fővárosban elkövetett terrortámadás – a két, egymástól extrém távolságra eső tény közé kaotikus rendben ömlesztzi a már említett jelenettörmelékeket, életfragmentumokat.

Vissza az előadáshoz: a robbanás előtti visszszámolás reménytelenségére is utal a jelenetek 7-től 1-ig tartó, angolul és magyarul mindig mikrofonba mondott számozása. A káoszról nemcsak ez, hanem az időnkénti „lábjegyzetek”, az önreflexív kommentárok, a vendégszöveg bejelentése is mintha valamiféle kiutat mutatnának – többek között elhangzik, kicsoda Sebastian Coe, hogy a Coldplay egy együttes, Petőfi-verset szaval az egyik utas stb. –, de valójában mindvégig a pornográfia labirintusának foglyai maradunk. A széttartó jelenetek már említett központi magjaira rövid ideig éles fénycsóva vetül – a tömegből úgyahogy arcot kap a konkurens vállalatnak unalmában vagy dühében bizalmas anyagokat elfaxoló nő, a csinos tanárnőjével kikezdő kamasz fiú vagy a „hátizsákosok”, azaz a bombamerénylők percre pontosan megkonstruált útitervének ügyetlenkedő felmondása stb. –, hogy aztán örökre eltűnjenek az emlékezet süllyesztőjében. Bodolay előadása – részben az általa preferált színházi nyelvből, részben a választott darabból következően – kiugró egyéni teljesítmények helyett inkább azt mutatja meg, mire képes együtt (és mire nem) a szegedi, nem éppen csúcsformában lévő, más-más iskolákból érkező új tagokkal szaporodott társulat. Revolúció helyett egyelőre renoválás. (Új) kezdetnek nem rossz.

Utóirat. A szegedi Kisszínházban tavaly novemberben megtartott magyarországi bemutatót a helyi közönség ellentmondásosan fogadta. Botrányról nem, inkább értetlenségről beszélnek – ebből a szempontból egyszerre tanulságosak és dermesztőek a helyi lap internetes változatában az előadásról olvasható kommentárok –, ami legalább részben a szegedi színházvezetés utóbbi években tanúsított, érdektelen, művésziileg nemegyszer értékelhetetlen előadásokat színpadra engedő „antipedagógiájának” is betudható (a népszerűtlenség egyéb lehetséges okairól lásd Tompa Andrea írásának vonatkozó részeit). S bár egy fontos nyugat-európai kortárs szöveg hazai premierjéről van szó, szinte esélye sem volt bekerülni a szakmai köztudatba: a *Pornográfiát* Szegeden a tavaly november közepétől december elejéig zsinórban leadott kerekén egy tucat előadás (melyek közül kettő volt bérletszünet) után több mint két hónapig nem játszották, hogy aztán idén februárban egyetlen alkalommal újra elővegyék.

SIMON STEPHENS: PORNOGRÁFIA (Szegedi Nemzeti Színház)

Fordította: Merényi Anna. **Díszlet:** Székely László.
Jelmez: Benedek Mari. **Fény:** Stadler Ferenc.
Dramaturg: Márton Andrea. **Rendezte:** Bodolay.
Szereplők: Jakab Tamás, Fekete Gizi, Szűcs Lajos, Borovics Tamás, Somló Gábor, Farkas Andrea, Márkus Melinda, Erdélyi Tímea, Pataki Ferenc, Savanyu Gergely, Borsos Beáta, Gömöri Krisztián, Barnák László, Egger Géza, Járai Máté, Poroszlay Kristóf, Szívós László, Csorba Kata.

ÉLET ÉS ●
IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

MINDEN PÉNTEKEN!

KERESSE A HÍRLAPÁRUSOKNÁL
VAGY FIZESSEN ELŐ!

Kedvezményes éves előfizetési díj 15.500 Ft

Megrendelhető a szerkesztőségben:

1089 Budapest, Rezső tér 15.

Tel: 06-1 210-5149, 210-5159; Fax: 303-9241

e-mail: lapterjesztes@es.hu

PONTOSÍTÁS:

Januári számunk 4. oldalán a képaláírás helyesen:
Gorkij Sztálinnal és Vorosilovval.

A VÁROSI SZÍNHÁZ BEMUTATJA

BÁBEL

KORTÁRS FELNŐTTBÁB KAVALKÁD

2009. MÁRCIUS 19-22.

SIRÁLY

1061 BUDAPEST
KIRÁLY UTCA 50.

AZ ELŐADÁSOK INGYENESEN
LÁTOGATHATÓAK!!!

www.siraly.co.hu

